

Monungaw non Peasen Karengawen Maui

Poputan poraus, poraus ese afateno seni peasen karengaw ra ioni non Kula murin ewe karengaw non August a pwarano fakkun tekian awukukun arsenic. Nge ina tesin a kan pwan asisinata napenon awukuku kena ren lead me cobalt, arsenic a kan pwarano ewe fakkun watten ngawen. Ekkei monungaw ra kan pach ngeni peipein peas me dop.

Ekkewe asosotun peas ra kan ionir won September 21 seni wanu imw kena ra kareno non Kula, ina ra kan fen kawuuta seni ekkewe ierin 1930s tori ekkewe 2000s. Pokiten ekkewe imw non ewe neni a kan tano seni Lāhainā ra kan kawuuta nupwen ewe chok attun fansoun, ewe Hawai'i Department of Health (DOH) a kan ekkieki pwe ewe peas non Lāhainā epwene angei ew wewefengenin porausen monungawen.

Chon angange DOH ra ioni asosotun kena non Kula

Met sakkun monungaw kena ra kuuna non ewe peasen Kula?

Arsenic a kan ew mecha mi chow ra kuuna non an Hawai'i we pwanun volcanic me pwan a kan pwan nom pokiten ren eaeen pwe ew herbicide non ekkewe poputan ierin 1900s. A kan pwan kuuna non pisekin kawuun imw kena ra forita seni wow (Canec) me pwan ira kena ra safeanir ren nemenemen termite (CCA ira ra safeieno). Arsenic ra kan pwan tongeni kuuner non mongo usun chok rice, fituk kena, iik me pwan seaweed me pwan a kan pwan kuuna pwe a kan pusin fisita seni nature non konikin well non unusen fonufan. Nongetamenon, pwanon neniach ngeni arsenic a tongeni poputani osupwangen kinum kena, osupwangen foun ngasengas kena me pwan cancer ren kinum ewe, bwem me pwan eam kena. Awukukun arsenic kena non ewe peas ra kan fakkun tekia me pwan pwarano ew meni ngawen ngeni pechakunen aramas kena ra kan pwano ngeni ewe peas.

Lead a kan ew mecha mi chow ina ra kan sinei pwe epwene kan nom non peas pokiten ren eaeen non peinit won imw kena ra kawuuta me mwan 1978. Lead a kan akaewin menungaw ren kukun semirit me pwan menukon kena non uterus pwe ina a kan angawa ngeni maritan ewe poun non mekurer. Menukon kena me pwan semirit kena ra pwano ngeni lead ra kan osupwang ne kaeo, foforur non sukun, nenengeni, me pwan ekkoch osupwangen foforun non mekurer kena. Awukukun lead non ewe peas ra kan tekia me pwan pwarano ew ngawen semwen ngeni semirit me pwan fefin ir mi popo ir ra kan pwano ngeni ewe peas me pwan dop seni ekkewe neni ra kareno.

Cobalt a kan ew mettoch a pusin fisita seni nature ina a kan fakkun auchea ren ekkoch foforun ewe inis mi pachenong ewe foritan ren red blood cells. Aramas ra kan pwano ngeni kukunun wukukun kena ren cobalt non mongo, menungawen asepan seni nenien for mettoch, me pwan chomong cosmetics kena. Nge ew chok, nupwen aramas ra kan pwano ngeni napenon wukukun ren cobalt, a kan tongeni poputani osupwang ngeni chaa, eam kena me pwan kinum. Cobalt epwene pwan popun ren cancer seni fakkun napenon pwano.

Ren minafon porasus, churi health.hawaii.gov/mauiwildfires

Monungaw non Peasen Karengawen Maui

Asofono October 18, 2023

Chuukese

Toxins in Maui Wildfire Ash 10/18/2023

Monungaw non Peasen Karengawen Maui

Ewe watten ngawen a kan seni enin peas.

Ngasenanongen peas a kan pwan fich ren.

En ka tongeni pwano ngeni peas seni non atepan kin.

Apeti Seni Atap ngeni Peasen Karengaweno

Mopenin iteiten ran me pwan achochonun tunun a kan tongeni tumunu nenien non imwomuwe an esapw dop ika peas seni ekkena neni ra kareno.

Semirit resapw kan wurumwot nukun arun ekkena neni ina a kan wor peas.

Aramas kena ra popo, semirit kena, chon semwenin nongetamen semwenin kidney kena, me pwan aramas kena ir rese kan tongeni eaea PPE resapw kan tonong non ekkena neni ra kareno.

Kosapw angangenong, ikkin, ika pwan ekkoch fofor kena ina epwene kan amwokutu ewe peas.

Nupwen ka nom non ekkewe neni ra kan kareno, eaea PPE me pwan tofichiwow me non ren eom kopwe pinei eom pwano ngeni peas me dop.

Kosapw mongo non ekkewe neni ra kareno. Pwonuweno ewe pwangen aserewowun rumen konik kena.

Tonu mettoch kena ra amwokutuwow seni ewe neni a kareno fiti sop me konik. Tutu me pwan tonu chon mekurom murin eom suseni ewe neni a kareno.

Nenengeni eochun asepan non eomuwe neighborhood. Arawen chon ira a wewen pwe mi eoch! Ika pwe awukukun eochun asepan a kan siwin, iwe fori amonen tumun kena.

Ren minafon porasus, churi health.hawaii.gov/mauiwildfires

Monungaw non Peasen Karengawen Maui
Asofono October 18, 2023
Chuukese

Toxins in Maui Wildfire Ash 10/18/2023

Monungaw non Peasen Karengawen Maui

Meta DOH a kan fori ren an epwe tumunu pechakunen aramas meinisin?

Apachenongen Nenengeni & Asosotun

- DOH epwene sopwesopweno ne foranong apachenongen sopwesopwenon nenengenin asepan arun ekkewe neni ra kareno me pwan fori asosotun asepan ren ew me ew monungaw kena.
- DOH epwene fori tesin peas non Lāhainā non foror fengen fiti EPA.
- DOH a sopwesopweno an foror fengen fiti ewe Hawai'i Department of Education ren an epwe nenengeni me pwan tesini school campus kena ra kan ngaweno seni.

Pineienon Peas seni An Epwene Sufeineno

- DOH a kan tungoreno pwe ewe EPA epwene aewin fofori ewe aeoeon ren Soiltac, ew aeochunon pwuun, ngeni neni kena ra kareno non Lāhainā arapeno ngeni neni kena a wor aramas non. Noun Soiltac aeoeo a kan awasino non Kula won September 25.
- DOH a kan peseieno pwe ewe County of Maui epwe angei apachenongen foforon tumun, mi pachenong awukano angangenon me pwan foranong achochonun konik kena ren an epwe nemeni dop me pwan peas.

Image Credit: U.S. EPA

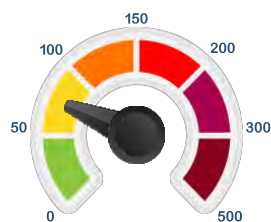
Ifa usun ai upwe nenengeni ewe eochun asepan arum imweiwe?

Nenengeni eochun asepan non wesen fansoun kena ra sopwesopweno ne forata non Lāhainā me Kula.

Nenengeni Online ika seni App:

- Website: fire.airnow.gov
- Apps: AirNow, IQ Air, Local Haze, Paku

DOH a pesei pwe aramas repwe kan nonom non imw me pwan apungano asammwacho kena nupwen asinin eochun asepan a kan siwin ngeni ekkena enuwen mi kono seni arawen ira.

Ren minafon porasus, churi health.hawaii.gov/mauiwildfires

Monungaw non Peasen Karengawen Maui
Asofono October 18, 2023
Chuukese

Toxins in Maui Wildfire Ash 10/18/2023

Monungaw non Peasen Karengawen Maui

Ifa usun ai upwe sinei ika pwe ngang uwa pwano ngeni arsenic pokiten ewe karengaweno?

Mi wor ekkena tesin chaa me chuchu ina ra tongeni awukuku ewe wukukun arsenic non inisum, nge a kan auchea eom kopwe chechemeni pwe ekkei tes a kan wor fakkun napenon awukukur kena.

Ei tesin a tongeni finata ika pwe ewe wukukun arseni non ewe inis a kan tekia ika tekiekis seni ewe awukukun aramas. Tesin a kan pwan tongeni anisi ar repwe kuuna fita seni ewe arsenic a kan etto seni mongo ka enir usun chok shrimp, iik, rohum kena, seaweed me pwan ekkoch mongo. Chechemeni, chomong nenien angei arsenic kena seni mongo (usun chon seafood) rese kan ekkiekir pwe ra kan afeiengaw. Ika pwe an emon aramas arsenic a kan fan 2 tekia seni chomong aramas kena, a kan namot angeiin fofor kena ren akisanon ewe wukukun ren arsenic ina a kan tonong non inisir.

Ei tesin ese kan tongeni sinei ikewe ekkewe pwan ekkoch arsenic non inisin ewe aramas ra etto me ie. Ekkoch ekkewe arsenic meni ra etto seni pwano ngeni peas. Ekkoch meni seni mongo usun chok shrimp, iik, rohum kena, seaweed, rice me pwan ekkoch mongo kena. Tesin ese kan tongeni sinei ika emon aramas epwene semwen seni ewe arsenic.

Met air purifiers kena non imw ra tongeni pineiewow arsenic?

HEPA air purifiers kena repwene anisi ne anepano eochun asepan non imw seni amwokutawowun peas me dop seni ewe asepan ina epwene masow ren arsenic.

Met mi wor mwich kena ina repwene mochen anepano tumunufichin ar repwe apetieson pwano ngeni peas?

Semirit, aramas mi popo, me pwan aramas kan ra nom fiti tamenon semwenin kidney mi pachenong ekkena won dialysis repwene kan anepano ar tumunufichi ar repwe apetieson peas me pwan resapw kan tonong non neni kena ra kareno. Lead a kan akaewin menungaw ren kukun semirit me pwan fetus kena pwe ina a kan angawa ngeni maritan ewe poun non mekurer. Aramas kena fiti tamenon semwenin kidney kena ika nafengawenon renal ra kan pwan non tekian ngawen ren menungaweno seni arsenic pokiten arsenic a kan katowow seni ewe inis seni ekkewe kidneys.

Meta aramas repwene fori ika pwe ewe nenengenin asepan a kan kuun ngeni raam, orange ika paar?

Ika pwe nenengenin asepan non wesen fansoun non Lāhainā ika Kula ra tekia seni arawen chon ira (ram, orange, paar, purple, maroon), iwe chon nom non imw kena repwene kan:

- Apet seni fofor kena nukun imw ren ar repwe akisano pwano me pwan awukukisieno ngawen semwen kena. Ei a kan akaewin auchea ren semirit me pwan aramas ir mi popo.
- Nom non imw me pwan apungano meinisin asamwacho kena me pwan asam kena. Ika pwe ew air conditioner ra kan eaea, setini ngeni ewe finin afeinisefanin.
- Ika pwe ka mochen suseni ewe neni a kareno, akunata an womuwe air conditioner me pwan setini ngeni ewe finin afeinisefanin.

Eochun asepan a tongeni siwin ren ew sakopaten popun kena, mi pachenong pekin mettoch ra kan poputa seni dop me pwan ika pwan ekkoch nenien angei kena usun chok exhaust seni chitosa. Seni ew fakkun napenon tumun, neighborhood kena arun ewe neni a kareno ra tongeni poputa ne angei fofor nupwen nenengenin eochun asepan a kuun ngeni ram.

Met ekkewe churin tosefaninong ra kan tumun?

Churin tosefaninong kena ra kan pwarano fakkun ngawen kena, akaewin ika pwe ewe peas a kan amwokutuno. Eaeaneochun PPE me pwan apetieson amwokutun peas epwene akisano eom ngawen ren pwano ngeni ekkewe monungaw me pwan fichin ngawen semwen kena nge chuen chok uwei ngawen. Churin tosefaninong kena rese kan tumun ren semirit, aramas mi popo, me pwan aramas kena ra nom fiti tamenon semwenin kidney mi pachenong ekkena won dialysis.

N-95 masku kena ra kan awora eochun tumun ngeni ekkei monungaw. Masku kena repwene kan nguutuno.

Ren minafon porasus, churi health.hawaii.gov/mauiwildfires

Monungaw non Peasen Karengawen Maui

Asofono October 18, 2023

Chuukese

Toxins in Maui Wildfire Ash 10/18/2023

